

Naročnina
Dnevna izdaja
za državo SHS
mesečno 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 300 Din
za inozemstvo
mesečno 40 Din
nedeljska izdaja
celoletno v Jugosla-
viji 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

SLOVENEK

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
stop. peti-vrsta
mali oglaš po 150
in 20. večji oglaš
nad 45 mm v širini
po 3 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
g. Pr. večjem g.
narodu popus
Izide ob 1. juniju
razen pondelke in
dneva po brezniku

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Rokopisi se ne vračajo, nekontrolirano
pismo se ne sprejema! Uredništvo
telefon št. 2050, upravljalstvo št. 2328

Informativen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ulici št. 6 - Leokadi
račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349
za inozemstvo, Sarajev št. 7363, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Ljubljanska univerza kralja Aleksandra I.

Nj. Vel. kralj Aleksander I. je blagovolil sprejeti protektorat nad proslavo desetletnice ljubljanske univerze in dovoliti, da se univerza po njem imenuje univerza Kralja Aleksandra I. — Alma mater Alexandrina.

To je na kratko sporočilo, ki ga je gosp. rektor univerze prof. dr. Milan Vidmar prinesel iz avdijske pri Nj. Vel. kralju dne 18. t. m. Ob tem sporočilu nam vstajajo spomini na dogodke pred desetimi leti.

V mesecu marcu 1919 so subkomisije, ki jih je vseučiliška komisija izbrala iz svoje srede, da bi izdelale učne načrte in predlagale prve profesorje za posamezne fakultete, izvršile poverjeno jim nalogo. Pokazalo se je bilo, da je načrt, ustanoviti na zagrebškem vseučilišču vzporedne slovenske stolice kot zametek bodoče slovenske univerze, iz raznih razlogov neizvedljiv. Zato je ostala le še ena pot do cilja: pripraviti vse potrebno, da se v jeseni 1919 ustanovi popolna univerza v Ljubljani, že v maju 1919 pa tehniška fakulteta. V začetku aprila 1919 je prišla iz Belgrada slaba novica: prosvetno ministrstvo je nujno nasvetovalo, naj se vprašanje ljubljanske univerze odloži, dokler se na pariški konferenci ne sklene in ne podpiše definitivni mir. Zdelo se je, da bo zadeva odložena na nedoločen čas. Poverjenik za uk in bogocastje dr. Verstovšek, predsednik vseučiliške komisije dr. Majaron in člani komisije pa se niso dali preplašiti, ampak so svoje delo nadaljevali.

Sredi aprila je inženjersko društvo sklenilo resolucijo, naj se v danih razmerah ostvari vsaj provizorij: otvori naj se tehniški visokošolski tečaj; sicer pa naj se vse stori, da se vprašanje o vseučilišču s tehniško fakulteto čim prej definitivno reši. Priprave za tehniški visokošolski tečaj so se v vseučiliški komisiji in pri ljubljanski deželni vladi naglo izvršile in 19. maja 1919 se je tečaj otvoril. Predsednik vseučiliške komisije dr. Danilo Majaron je izpregovoril prvi pozdrav in poverjenik dr. Karel Verstovšek je s daljšim nagovorom tečaj otvoril. Poverjenik je poslal Nj. Vis. regentu to-le brzojavko v pozdrav:

»O priliki slovesne otvoritve tehniško-visokošolskih tečajev v Ljubljani si usojajo zbrani gostje, deželna vlada, docenti in akademiki Vašo Kraljevo Visokost kar najvda neje pozdraviti, izražujoč pri tem svojo največjo radost in zadovoljstvo nad srečnim pričetkom vseučiliških predavanj v Ljubljani, ter trdno upamo, da bo v najkrajšem času mogoče pod pokroviteljstvom Vaše Kraljeve Visokosti uresničiti naš ideal in otvoriti popolno Alma Mater v središču našega kulturnega življenja, v beli Ljubljani.«

Na ta pozdrav je 6. junija prispel naslednji odgovor:

»Zelo sem hvaležen pokrajinski vladi, docentom in akademikom za pozdrav z zbora o priliki otvoritve tehniške fakultete, a prepričan sem, da bo mlada popolna univerza v Ljubljani dostojno odgovarjala svoji prosvetni in veliki nacionalni nalogi, ter ji želim vsak uspeh. Aleksander.«

Dobrih šest tednov pozneje, 23. julija 1919, je prestolonaslednik-regent sankcioniral zakon, sprejet v začasnem narodnem predstavništvu dne 16. julija, s katerim se je ustanovila univerza v Ljubljani.

To je bilo pred desetimi leti. V teh letih je naša univerza zvesto vršila »svojo prosvetno in veliko nacionalno nalogo«. V desetih letih je opravičila nade, ki jih je naš kralj stavil na njo, ko še ni bila na svetu, ko se je v bolečinah šele pojavljala. Ponosni smo Slovenci na priznanje, ki ga je dobila naša univerza, ko je Nj. Vel. kralj prevzel protektorat nad proslavo njene desetletnice in dovolil, da bo odslej nosila Njegovo ime. Ponosni smo, obenem pa tudi iskreno hvaležni za ta dokaz naklonjenosti. Naša želja: »Vivat, crescat, floreat Alma Mater Alexandrina!« izzveneva v pristrčno, vročo prošnjo: Bog živi Nj. Vel. našega kralja Aleksandra I.!

Zahvala Slovenije

Danes ob 4. popoldne je g. rektor sklical svečano sejo univerzitetnega sveta. Na tej seji je rektor dr. Milan Vidmar poročal o svoji avdienci pri Nj. Vel. kralju. Sporočil je svetu, da je Nj. Vel. kralj prevzel pokroviteljstvo nad proslavo desetletnice ljubljanske univerze in da je tudi ljubeznivo blagovolil dovoliti, da nosi ljubljanska univerza odslej njegovo ime in se torej imenuje: Univerza kralja Aleksandra I.

Univerzitetni svet je z navdušenjem sprejel sporočilo rektorja in poslal Nj. Vel. kralju to brzojavko:

Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru I.

Beograd.

Rektor univerze je sporočil danes na svečani seji univerzitetnemu svetu ljubljanske univerze, da je Vaše Veličanstvo blagovolilo dovoliti, da vzame ljubljanska univerza v svoj naslov Visoko ime Vašega Veličanstva.

Univerzitetni svet se Vašemu Veličanstvu zato Visoko priznanje in odlikovanje naše univerze udano zahvaljuje in se Vašemu Veličanstvu v globoki udanosti poklanja.

Univerzitetni svet univerze kralja Aleksandra I.

Zahvalna brzojavka Zveze industrijecev

Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru, Belgrad.

Z radostnim ponosom smo sprejeli vest, da je Vaše Veličanstvo dovolilo ljubljanski univerzi nadeti si ime našega presvitlega kralja. Trdno smo prepričani, da bo univerza kralja Aleksandra I. zaslužno uživala trajno blagovno naklonjenost Vašega Veličanstva in tekmovanja z ostalimi najvišjimi prosvetnimi ustanovami v kraljevini odlično prispevala k ugledu našega naroda med drugimi naprednimi narodi. Njeno delovanje bo v korist tudi gospodarskemu napredku dežele. V tem smislu prosimo Vaše Veličanstvo, da blagovolijo sprejeti izraz naše iskrene zahvale in globoke udanosti. Živela univerza kralja Aleksandra I. Živel naš kralj!

Za Zvezo industrijecev:
Hribar, Šuklje.

Bolgarska vlada obžaluje

Izjave Burova v sobranju in Vakaretskega v Belgradu

Belgrad, 25. apr. (Tel. »Slov.«) Ob 8. zvečer je zunanje ministrstvo izdalo ta-le komunikacije:

Poleg izjave, ki jo je v sobranju dal zunanji minister Burov, je bolgarski poslanik v Belgradu Vakarevski obiskal danes predsednika vlade, generala Petra Živkovića, zastopnika zunanjega ministra dr. Kumanudija in jima po nalogu svoje vlade podal izjavo, da bolgarska vlada obžaluje neugodne in nezaželjene dogodke, ki so se zgodili v Vidinu in v Sofiji za časa bivanja Pavelića in Perčeca, da so jo ti dogodki iznenadili in da jih obsoja ter da bo v bodoče take dogodke preprečila, ako bi se skušali ponoviti.

Sofija, 25. aprila. (Tel. »Slov.«) V proračunski razpravi je imel zunanji minister Burov ekspezo o bolgarski zunanji politiki, katere smernice so ostale iste kakor prej. Burov upa, da bo manjšinsko vprašanje rešeno ugodno. Važnost tega vprašanja naglašala bolgarska spomenica, ki je bila poslana odboru trojice v Dravstvu narodov. Bolgarski pretijo posebne nevarnosti, če bodo radi zatiranja manjšin prihajali še nadaljnji begunci. Bolgarska bo lojalno plačevala reparacije do skrajne meje močnosti. Ni ji mogoče zahtevati posojila, obenem pa odklanjati plačila odškodnin. Odrči se obema posojiloma pa bi pomenilo, upropasti narod in s tem vse gospodarstvo.

Sufid v francoskih rokah

Dobra in dalekosežna pogodba vlade z francosko družbo -- Pogodba bo dvignila produkcijo, zaposlila naše ljudi in materielno v dobro države

Belgrad, 25. aprila. (Tel. »Slov.«) Ministri za finance, za javna dela in za kmetijstvo so sklenili dne 14. t. m. v imenu kraljeve vlade pogodbo s francosko družbo za fosfat v Tunisu. Po tej pogodbi je nova francoska družba prevzela vse naprave, ki jih je dosedaj imela znana družba »Sufid« v Dalmaciji za izrabo vodnih sil v Dalmaciji. Nova družba za izrabljanje hidroelektričnih sil v Dalmaciji, ki se bo ustanovila, sprejema nase vse obveznosti »Sufida« nasproti naši državi in nasproti državljanom naše kraljevine. Dosedanji koncesionar se mora odreči vsem reklamacijam do naše države. V posebni izjavi, katero mora potrditi naša država, družba izjavlja, da nima nasproti naši državi nobenih zahtev.

Nova družba se more osnovati na podlagi odredb francoskih zakonov o delniških družbah. Družba more imeti sedež v Franciji. Za časa trajanja te pogodbe ohrani svoj francoski značaj. Družba ne sme v nobeni obliki koncesije prenesti na drugega. Družba mora biti ustanovljena s kapitalom 150 milj. franc. frankov, ki so razdeljeni na 200.000 običajnih delnic po 500 franc. frankov, ki se glasijo na prinositelja s pravico na 200.000 glasov, 50.000 pluralnih delnic po

500 franc. frankov, od katerih vsaka delnica daje pravico na tri glasove.

Člani te družbe morajo biti francoske ali jugoslovanske narodnosti. Koncesija, ki se s to pogodbo daje temu društvu, obstoja v tem, da bo družba v 50 letih, pričenši 1. julija 1929 imela izključno pravico izkoriščanja vodnih sil na cellem toku rek Krke in Cetine. Kot plačilo za to sprejme družba obveznosti, da bo v treh letih dvignila produkcijo električne industrije od 110 milj. KW ur, kolikor znaša produkcija sedaj, na 500 milj. KW ur, v osmih letih pa na 900 milj. KW ur. Nadalje se družba obvezuje, da bo investirala v naši državi najmanj 450 milj. franc. frankov. Delavci morajo biti izključno jugoslovanske narodnosti. Samo direkcijski in višji tehnični uradniki in strokovnjaki-specialisti so lahko Francozi, toda po petih letih po začetem delu mora imeti vsako podjetje v okviru te družbe dve tretjini osebja, ki je jugoslovanske narodnosti.

Družba je obvezana, da uvaža svoje stroje in potrebni materijal, kakor tudi svoje proizvode, predvsem s pomočjo naših ladij. Društvo se obvezuje, da bo razširilo in moderniziralo

proizvajanje karbid-kalcija, ciamida, fosfata in amonijaka. Družba je dolžna 20% produkcije odstopiti državi, ako država to zahteva, in sicer po pogodbeno določeni ceni.

Družba je dolžna, da rezervira za samouprave 50 odstotkov celotne električne moči. Daljnje določbe se tičejo osvoboditve družbe od davkov, carin in taks. Ako znašajo dividende n. pr. 8%, znaša davek 6,5%, ako znaša dividenda 8—18%, znaša davek 12,5%. Razen tega je določena minimalna vsota, ki jo mora družba zase in za vse svoje podružnice plačati v vsakem slučaju državi. Ta vsota se začneja s 150.000 franc. franki v prvem letu, v drugem letu znaša 300 tisoč franc. frankov. Vsako leto raste tako, da znaša v 7 letu 1 milijon franc. frankov, v 30. letu 4,5 milijonov franc. frankov, tako da bi družba plačala v 50. letih 191,5 milj. franc. frankov.

Država ima pravico, da v zadnjih treh letih, predno pogodba poteče, se odreči temu pavšalnemu plačevanju davka. V tem slučaju bo družba obvezana, da plača od tedaj dalje redni davek po zakonu o neposrednih davkih.

Rok te pogodbe je določen do 1979. S pogodbo si je vlada pridržala pravico, da odkupi vsa podjetja od družbe in njenih podružnic v tem času. Po tem času (1979), ako ne vstopi država v kako drugo pogodbeno razmerje s temi novimi koncesionarji, dobi država brezplačno vse naprave na vodi, zgradbe, stroje, instalacije, ki služijo proizvodnji in transformaciji sil in električne energije.

Belgrajske vesti

Belgrad, 25. aprila.

Agrarna reforma v Sloveniji. V Belgradu se mudijo zastopniki agrarnih interesentov iz Slovenije. Bili so pri ministru Frangešu, za jutri pa so se prijavili pri ministru dr. Korošcu. Oni zahtevajo, da se vsa zemlja, ki spada pod agrarno reformo, tudi dejansko izroči interesentom v polno lastnino. Minister Frangeš je obljubil, da bo z novim zakonom vse te krivice odpravil.

Ministrstvo za socialno politiko je odobrilo pogodbe okrožnih uradov v Ljubljani (za Maribor). Kragujevcu in Belgradu, da se zgradijo v teh mestih nove palače, SUZOR v Zagrebu zoper odobritev kreditov za gradnjo novih palač nima nobenega pomisleka.

Od novega občinskega odbora velike občine Litija je dobil prometni minister dr. A. Korošec ta-le brzojav: »Združena velika občina Litija je prevzela posle. Pri tej priliki Vas, gospod minister, zagotavljam o svojem popolnem zaupanju z željo, da bi še dolgo vrsto let delovali v dobrobit naše velike domovine. Le-binger.«

Pogajanja za revizijo dolgoročnih pogodb so se danes vršila v gozdarsko-rudarskem ministrstvu. Večina tvrdk na revizijo ni hotela pristati, ozir. ni hotela sprejeti pogojev, kot jih je stavilo gozdarsko ministrstvo. Radi tega so se pogajanja prekinila.

Zdravstveno stanje vojvode Stepanovića, ki se je sneci poslabšalo, se je danes v gotovi meri zboljšalo.

Belgrad ima po zadnjem ljudskem štetju 221.474 prebivalcev in sicer 123.751 moških in 97.723 žensk.

Dopust za udeležbo romanja v Rim je dovolil predsednik vlade s posebno okrožnico državnim uradnikom. Prosvetni minister je na stališču, da morajo razen katehetov, učiteljev in profesorjev vložiti prošnjo za ta dopust.

Okrožnico o skrajnem varčevanju v državi upravi je izdalo ministrstvo za finance na podrejene organe.

Zagrebske vesti

Zagreb, 25. aprila.

Zagrebske »Novosti« so bile zaplenjene, ker so prinesle dr. Drljevičev govor, ki ga je imel na večerajšnji razpravi zoper Šunića.

Zagrebska policija je napravila ponovno razčisto po Zagrebu, zlasti po periferiji, in aretirala 60 oseb, med katerimi je mnogo sumljivih tipov.

Za zgraditev skupne električne centrale, ki bi dajala povečano električno energijo Zagrebu in Karlovcu, se je pred kratkim sklenila pogodba med zagrebsko in karlovaško občino. S trasiranjem te proge se je danes pričelo. Stvar je urejena tako, da bo poleti, ko ima Karlovec več vodne energije, dajal električno energijo Zagrebu, pozimi bo pa dajal energijo Zagreb Karlovcu.

Šibenik, 25. apr. (Tel. »Slov.«) Ze večeraj so sem prispelo posamezne skupine nemških avtomobilistov. Danes pa so prispeli vsi ostali. Bili so svečano sprejeti od meščanstva in oblasti. Vse mesto je v državnih in hrvatskih zastavah.

Vladna kriza v Avstriji

Dunaj, 25. aprila. (Tel. »Slov.«) Posvetovanja med strankami v parlamentu tudi danes dopoldne niso dovedle do razčiščenja položaja. Krščanski socialisti še vedno vztrajajo na kandidaturi dr. Mittelbergerja Landbund, kateremu »Reichspost« ostra očita kršitev koalicijske, je izjavil, da je načelno pripravljen, vstopiti v meščansko vladno v smislu svojega programa. Čuje se, da je misel, sestaviti krščansko-socialno manjšinsko vladno, zadel na posvetovanjih v stranki na odpor. Opazil se je enourni razgovor dr. Mittelbergerja z voditelji socialnih demokratov. Sedaj se zopet imenujejo tudi Rintelen, Ramek in Buresch kot kandidati za zveznega kancelarja.

Dunaj, 25. apr. (Tel. »Slov.«) Dr. Mittelberger je danes uradno odstopil od svoje kandidature. Nato so na današnji seji kluba krščanskih socialistov predlagali za kandidata nižjeavstrijskega deželnega glavarja dr. Burescha, ki pa je odklonil.

Razorožitvena konferenca

Zeneva, 25. aprila. (Tel. »Slov.«) V razorožitveni komisiji je bil danes v smislu splošne tendence načrta o konvenciji odklonjen nemški predlog, da se mora v omejitve oboroževanja sprejeti tudi ves material v skladiščih in rezervni material. Nato je Francija izrekla željo, naj se ji dovoli, da se iz konvencije izvzamejo njene kolonijalne zračne bojne sile v severni Afriki, kakor se je to zgodilo pred dvema letoma. Proti temu je poseben nastopil italijanski delegat, general de Marenzi. Ameriški delegat Gibson je protestiral proti tej prikriti debati o Sredozemskem morju in izjavil, da ta razprava v komisiji itak ne more dovesti do ničesar in da je bolje, da se pridruži za konferenco. Navzlic temu pa ni več prišlo do glasovanja o francoskem predlogu, ki predvideva fakultativno razdelitev zračnih bojnih sil v domače in kolonijalne, temveč je bil samo odklonjen ruski predlog, ki je hotel delitev napraviti za obligatorično.

Nemiri na vseučiliščih

Sofija, 25. aprila. (Tel. »Slov.«) Včeraj zvečer je policija razpustila nedovoljeno zbiranje študentov na vseučilišču in aretirala 50 udeležencev, večinoma znane komuniste, ki bodo relegirani in internirani v domačih občinah.

Madrid, 25. aprila. (Tel. »Slov.«) V Valadoidu so študenti-medicinci razbili vso opremo fakultete. Rektor jih je po nalogu vlade črtal iz seznama študentov. V Valenciji so morali policisti na pomoč orožništvo, da razženejo zbrane študente. Nadaljevanje dijaških nemirov je za madridsko vladno spričo bodoče otvoritve razstave v Barceloni in zasedanja Društva narodov zelo mučno.

Drobne vesti

Zmaga pacifistov na Danskem. Danske volitve so prinesle popolno zmago strankam, ki se za razorožitev. V novem Volketingu bodo imeli socialni demokrati 61 mandatov (prej 53), demokrati 16 (16), konservativci 24 (30), zmerna konservativna kmetska levica 43 (46), itd. Obe stranki, ki sta za razorožitev, imata v novi zbornici večino 77 glasov proti približno 70 glasovom. Predsednik Madsen Mygdal je danes demisioniral in kralj bo poveril s sestavo socialnodemokratske vlade Stauninga.

Madjarska in Italija. Predsednik kluba madjarsko-italijanskih prijateljev, feldejgmajster baron Balas, je ob priliki obiska italijanskega tajnika za zunanje stvari, Grandija, dne 2. maja izdal oklice, v katerem navaja, da brez podpore, iniciative in poštrevovalnosti Italije revizija tripartitske pogodbe ne more napredovati. Zato je dolžnost, da se Grandi ob priliki svojega obiska osebno prepriča o globokini in odkritosrčnosti madjarske ljubezni in hvaležnosti. Balas pozivlja ves narod, da se udeleži sprejema Grandija. Vodstvo socialnodemokratske stranke je odklonilo poziv Balasa.

Manjšinsko vprašanje. V ponedeljek se sestane v Londonu komisija trojice Društva narodov za manjšinska vprašanja, v kateri so Chamberlain, Adaci in Quinones de Leon.

Velika stavka v Indiji. V indijski tekstilni industriji v Bombayu bo jutri proglašena generalna stavka. Pri tem je prizadetih 200 tisoč delavcev in delavk.

Dr. Franta — mrtev. Bivši narodnodemokratski senator dr. Franta je umrl v Pragi v starosti 58 let. L. 1917 je v dunajskem državnem zboru predlagal, da se dr. Kramar in dr. Rašin izpustita iz zapora.

Nemško-turška razsodišna pogodba. Turški zunanji minister, ki je več dni bival v Berlinu, odpotuje danes domov. Razgovori, ki so se vršili v nemškem zunanjem uradu, so dovedli do sklepa nemško-turške razsodišne in poravnalne pogodbe, katera bo v kratkem podpisana v Angori.

Turčija in Italija. Turškega zunanjega ministra Tefvik Rudži beja pričakujejo prihodnjo soboto v Rimu. Od je bil tisti, ki je s sklenitvijo prijateljske pogodbe z Italijo odvrnil Turčijo od zbližanja z Moskvo in Berlinom.

Dunajska vremenska napoved: Severne Alpe: Izpremenljivo, brez posebnih padavin, zelo hladno. Južne Alpe: Nobenih posebnih izprememb.

Nemški valutni manevar

Pariz, 25. aprila. (Tel. »Slov.«) Včeraj se je sestel v Parizu transferni odbor, kar je dalo angleškemu listu povod za alarmantne vesti in za ostre napade proti dr. Schachtu. Govorilo se je n. pr., da bo odbor zahteval zvišanje diskonta nemške državne banke, da bi tako delovali proti zlatim in deviznim kupčijam. Bojijo se, da bi se Nemčija protivila, nakar bi utegnili nastati transferna kriza akutna. Neugodno stanje nemške državne banke, ki je od 1. februarja 1929 zgubila 1.5 milijarde zlatin in ki mora kmalu priti do minimuma zlatega kritja, je smatrati, da je povzročila izključno dr. Schachtova politika, ki meri na katastrofo in ki vedoma kompromitira nemško valuto in hoče s tem sabotirati Dawesov načrt, da dokaže tako plačilno nezmožnost Nemčije. Upniške države morajo takoj odrediti potrebne protiukrepe. Tudi umaknitev kratkoročnih inozemskih kreditov in bančni kredit, ki ga je zahtevala Nemčija, se komentira v skrbah ter se bojijo pobege kapitala pri Nemcih samih. Kakor ugotavlja Wolffov biro, se je danes izvršena namera nemške državne banke, zvišati svoj diskont, že prej sporočila vodilnim emisijam bankam in torej tudi transfernemu odboru. Nemška državna banka najbrže radi tega ni takoj sledila zadnjemu ameriškemu zvišanju diskonta, ker ni hotela dati pri odločitvi nih reparacijskih pogajanjih nobenega povoda za razpravo o njeni diskontni politiki in je morda tudi pričakovala od ugodnega poteka pogajanj, da bo napetost na denarnem trgu popustila.

Berlin, 25. apr. (Tel. »Slov.«) Nemška državna banka je danes sklenila, da zviša diskontno mero za 1% na 7½%, v lombardnem poslovanju pa za 1% na 8½%.

Pariz, 25. apr. (Tel. »Slov.«) »L'Oeuvre« poroča, da je dr. Schacht včeraj v resnici izstopil iz odbora za sestavo skupnega poročila in da je sklenil, da bo sestavil lastno manjšinsko poročilo v reparacijskem vprašanju.

London, 25. apr. (Tel. »Slov.«) Senzacionalna vest »Morgenpost« trdi, da bo neuspeh pariških reparacijskih pogajanj imel to posledico, da ne bo prišlo do nobene modifikacije v zasedbi Porenja. Kellog je včeraj pred sejo ministrskega sveta imel dolg razgovor z Baldwinom o razorožitvenem vprašanju ter je izjavil, da bo Amerika mogla pomagati pri reševanju reparacijskega vprašanja in vprašanja dolgov šele potem, ko bo ameriška javnost zagotovljena, da finančna naklonjenost Amerike pospešuje razoroževanje in mirovno miselnost Evrope in da ne bo morda samo ojačila denarnih sredstev militaristov in oboroževalnih tehnikov. Okolnost, da je Anglija v načelu sprejela novo ameriško formulo o razorožitvi na morju, je brez dvoma korak v smeri, ki jo želi Kellog. Dalje je Kellog izjavil, da Francija ravno tako, kakor Anglija v vprašanju pomorske razorožitve, lahko napravi enak korak z izpraznitvijo Porenja. Zdi se pa, da zavezniki nočejo pokazati nobene naklonjenosti, dokler Amerika s svoje strani v vprašanju reparacij in dolgov ne določi natančno meje svoje naklonjenosti.

Proti intrigam

Izjava

Vedel sem, da bom s svojim nastopom v obč. svetu zadel gotove gospode v živo, nisem si pa mislil, da bodo dotičniki izgubili vsako samoobvladaje in si skušali rešiti svoj prestiž z nizkotnimi in lažnimi intrigami.

S tem bi pravzaprav lahko že končal, zlasti še, ker se mi gabi odgovarjati na intrige in bi mi moglo zadoščati, da so ljudje, ki so za presojo takih zadev merodajni, itak izčrpno o vsem tem informirani.

Da pa bo tudi široka javnost prav informirana, pa to-le: Res je, da sem z g. dr. Pucem, ko sem bil imenovan za podžupana, razpravljaj o mestnih zadevah v cilju ožjega sodelovanja. Pri tem sem bil v stalnem stiku z odločilnimi osebami, ki spadajo gotovo med intimne prijatelje g. dr. Korošca, tako da njemu vsa ta zadeva od vsega početka gotovo ni mogla ostati tajna.

O tem, kar smo se mi med seboj pogovarjali, sem povedal g. dr. Pucu mogoče polovico — več ne — in za kaj nam je pri tem šlo, tega g. dr. Pucu nisem nikdar povedal, pač pa osebno — g. dr. Korošcu.

Kar gre preko tega, je zlagano.

Ljubljana, dne 25. aprila 1929,

Dušan Sernoc s. r.

Proračunska razprava, še bolj pa način, kako je bil proračun sprejet, so med ljubljanskimi meščani vzbudili živahno pozornost. Ta pozornost ljubljanskih davkoplačevalcev je tem bolj razumljiva, ker je na eni strani

stvarna kritika z nepobitnimi dokazi odkrila vse pomanjkljivosti gospodarstva na magistratu, na drugi strani dokazala, da bi vse nove davščine in primanjkljaji odpadli, če bi se racionalno gospodarilo.

Podrobnosti o takem gospodarstvu so navajali občinski svetniki v svojih govorih. Ker niso hoteli za tako gospodarstvo nositi odgovornosti, je ena tretjina članov zapustila sejo in ni sodelovala pri glasovanju. Ker je po zakonu predpisano, da mora pri glasovanju o proračunu biti navzočih najmanj dve tretjini članov občinskega sveta, bi bilo sprejetje tega povišanega proračuna nemogoče, če bi na sejo ne pripeljali bolnega obč. svet. Jarca.

Mi se v oceno tega v zgodovini ljubljanskega mesta edinsvenega slučaja nismo in se ne bomo spuščali.

Smatramo pa za potrebno, da opozorimo ljubljanske meščane na dejstvo, da so na delu intriganti, ki trosijo najrazličnejše vesti po ljubljanskih gostilnah in družbah. Nastopu tretjine občinskih svetovalcev podtikajo razne deloma sebične, deloma politične namene. Vse to pa samo radi tega, da bi ljubljanskim davkoplačevalcem natrosili prahu v oči, da bi ne videli edine resničnega dejstva: da so občinski svetovalci, ki se niso udeležili glasovanja, imeli pred očmi edinele prave interese ljubljanskih davkoplačevalcev.

Prečitajte stvarne govore in si boste povsem na jasnem! Da je vsakemu vidno, da so samo gospodarski razlogi bili motiv, približujemo v izvelekih post festum še naslednja dva govora:

Govor dr. Jeriča

Pasiva mestnega zaklada narasla v enem letu za skoraj 3 in pol milijone

Predložili so nam inventurni seznam ljubljanskega mestnega zaklada z dne 31. 12. 1928. Iz tega seznama razvidite, da so znašala pasiva oziroma, da so pasiva prekašala aktiva dne 31. 12. 1927 za 4.292.883 Din, dne 31. 12. 1928 pa za 7.745.242 Din, da smo v pasivah tekom enega leta napredovali za Din 3.452.359.

Oglejmo si nadalje tudi še gospodarstvo pri mestnih poslopih. Anuite in vzdrževalni stroški pri starih hišah, zgrajenih pred obligacijskim posojilom znašajo 1.160.360 Din, za hiše, zgrajene z obligacijskim posojilom pa znašajo 2.470.200 Din, skupaj tedaj 3.630.560 Din. Če od tega zneska odbijemo donos obligacijskega fonda v znesku 1.827.000 Din, vidimo, da znaša nektrita izguba pri mestnih poslopih na leto 1.803.560 Din. O kakšni rentabilnosti mestnih poslopij niti govora ne more biti in mi moramo letno od občinskih davkov doplačevati za obresti in anuite mestnih poslopij — vsaj za leto 1929 je tako proračunano — 3.899.350 Din, da zamorejo nekateri udobno in poceni, nekateri celo zastoj ali celo z dobičkom, stanovati v mestnih hišah.

Oglejmo si še

davčno moč Ljubljane.

Gospoda moja, razveseljiv pa tudi ni pogled na našo davčno moč. Omenil sem že, kako pada blagostanje, vsled česar tudi na vseh koncih in krajih pojema konzum. Zato se tudi ne moremo bahati s svojo davčno močjo.

Dohodki mestnih podjetij in občinskih davštin že lani niso dosegli proračunane višine, ker je bil uspeh za 2.283.657 Din manjši od proračuna. Zato je tembolj neumljivo, da je letošnji proračun preliminaril te dohodke za celih

5.382.000 višje kakor lani. Doklade na državne davke je pa letošnji proračun več kot podvojil, če vpoštevamo lanske uspeh, ki je znašal Din 3.873.000 in jih letošnji proračun preliminaril na 8.000.000 Din, tedaj več za 4.126.000. Imamo pred seboj torej fiktiven proračun.

Nanovo se hoče vpeljati stanovanjski davki, ki naj ga plačajo oni, ki bi hoteli preurediti stanovanjske prostore v poslovni lokal. Obdavičujemo tedaj nove davčne subjekte takoj že pri rojstvu. Tudi uvoznino nameravamo povišati, da bo še bolj trpela naša produkcija.

Zasebniki bolje gospodarijo

Tudi pri več mestnih podjetjih slika ni razveseljiva, akoravno imamo tudi nekaj dobrih podjetij. Tako je bila mestna pripraga ustanovljena s tem namenom, da zniža cene voženj, katere so občini diktirali privatni podjetniki. Toda kakšen je uspeh! Konstatirani moramo, da znaša pri proračunani ceni Din 135 za tovrstno vožnjo zguba mestne priprave v letu 1928 Din 5479, za leto 1929 pa je proračunana na Din 29.246. Gospoda moja! Mestna občina pač ne bi smela trpeti, da njen karitativni zavod posoja največjim revežem po 17 odstotkov. Tembolj pa moramo obsojati to stanje, ker bi mestna občina lahko vsak čas krila neznatno kreditno potrebo na drobnih lombardnih posojilih, ki znaša okoli Din 700.000, iz svoje lastne denarne organizacije.

O mestni zastavljalnici,

ki naj bi bila predvsem socialen zavod ter krila kreditno potrebo največjih revežev, zahteva za kritje 17 odstotne obresti. Kljub temu znaša njena izguba v letu 1928 Din 5479, za leto 1929 pa je proračunana na Din 29.246. Gospoda moja! Mestna občina pač ne bi smela trpeti, da njen karitativni zavod posoja največjim revežem po 17 odstotkov. Tembolj pa moramo obsojati to stanje, ker bi mestna občina lahko vsak čas krila neznatno kreditno potrebo na drobnih lombardnih posojilih, ki znaša okoli Din 700.000, iz svoje lastne denarne organizacije.

Mestni pogrebni zavod

vzdržuje pri inkasu okoli Din 800.000 pet upravnih uradnikov, pokoplje pa dnevno povprečno nekaj več kot enega mrliča in pol. Seveda ima poleg tega tudi še cel štab tehničnih nameščenec. Pri teh razmerah pogrebni zavod seveda ne more dosežati niti svojega socialnega namena, kaj šele, da bi občini donasal dohodek.

Nato se bavi govornik s položajem pri električni železnici.

Ker pa so to vprašanje obravnavali že drugi govorniki, bavi se govornik predvsem s pravnimi položajem pri tej družbi ter poudarja, da je ta popolnoma nejasen. Še danes ima družba svoj sedež v Zagrebu, vsled česar po določitvi akcijskega regulativa ne more imeti občnega zbora v Ljubljani, kar ima za posledico, da to podjetje sploh nima legitimnega upravnega sveta. Poleg tega obstoji med mestno občino in tvrdko Siemens-Schuckert, ki ima eno tretjino delnic, sindikatna pogodba, ki je za mestno občino tudi danes še po reviziji zelo neugodna. Kljub temu nejasnemu pravnemu položaju, katerega je govornik natančno popisal v svoji interpelaciji na g. župana dne 18. 9. 1928, na katero pa do danes ni še bil podan odgovor, se je lansko leto silno mudilo za denar, ki naj bi se porabil za razširjenje električne železnice. Pozornost vzbuja, da so se prodajale obligacije in skrbelo za denar za razširjenje tramvaja, akoravno še danes ni določena trasa, še danes ni podeljena koncesija in še danes ni znano, kake se bo izvedel prehod čez železniško progo.

Vse obljube ostale neizpolnjene

Kar pa je najbolj žalostno, je to, da so so merodajni krogi ponovno opozarjali na vse zgoraj označene okoliščine že lansko leto ob reviziji sindikatne pogodbe, pozneje z že omenjeno interpelacijo z dne 18. 9. 1928, po poročilu paritetne komisije in končno v finančnem odseku pri sklepanju o predloženem proračunu. Finančni odsek je tudi sklenil, naj se vrši anketa. Načelnik finančnega odseka pa potem ankete ni sklical.

Neizpolnjena pa ni ostala samo obljuba ankete glede sanacije električne železnice, temveč se je to redno dogajalo v preteklem proračunskem letu ves čas, kar posluje leta 1927, voljeni občinski svet, katerega nadaljevanje je današnja uprava. Tako je revizijska komisija z znatnim trudom in veliko poštrevovalnostjo pregledala mestno gospodarstvo ter zbralo dragoceno gradivo, na podlagi katerega bi se lahko pričelo z reformami, vendar je vse to gradivo kljub nasprotnim zahtevam obležalo v zaprašenih arhivih. Istotako se tudi ni izvedla zahtevana pragmatika za mestne uradnike, pa tudi ne delovni red za mestno delavstvo, kajti hočemo, da je mestna občina v vsakem oziru, v socialnem in gospodarskem, vzgleden delodajalec, ki skrbi za svoje nameščenec boljše, kakor pa smo navajeni videti pri privatnih delodajalcih. Dosegla se tudi ni ureditev stanarin v mestnih hišah, kljub zadevnemu sklepu finančnega odseka. Ničesar pa se v preteklem letu ni moglo doseči in je uprava še danes takšna, kakoršna je bila in se pogostokrat ne vpoštevajo predpisi občinskega reda in opravilnega reda. Z ozirom na vse to stavi govornik nujni predlog, naj se vpelje kontrola finančnega gospodarstva, ki se glasi:

»Občinski svet ljubljanski nujno skleni:

G. veliki župan ljubljanski se naproša, da na podlagi čl. 29. pravilnika o poslovnem redu in organizaciji oblastnih kontrol z dne 7. 11. 1927 Ur. l. št. 486 blagovoli izposlovati pri glavni kontroli, da se pri oblastni kontroli v Ljubljani določi računski preglednik za trajno pregledovanje računov mestne občine ljubljanske.»